

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 248/04

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 14. januára 2005 prerokoval sťažnosť V. S., bytom T., zastúpeného advokátkou JUDr. D. T., K., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 858/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trenčín v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 858/00 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Trenčín prikazuje, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 5 C 858/00 konal bez zbytočných prietáhov.

3. V. S. priznáva primerané finančné zadost'učinenie 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Trenčín p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia V. S. 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún) advokátke JUDr. D. T., K.

5. Okresný súd Trenčín j e p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia 9 342 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsaťdva slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

V. S., bytom T. (ďalej len „sťažovateľ“), v sťažnosti doručenej Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 11. marca 2004 tvrdil, že postupom Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) vo veciach vedených pod sp. zn. 7 C 526/01 a 5 C 858/00 bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Ústavný súd uznesením z 31. augusta 2004 prijal sťažnosť sťažovateľa v časti namietajúcej porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 858/00, vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol pre zjavnú neopodstatnenosť.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol: *„Zo súvisiaceho spisového materiálu bolo zároveň zistené, že sťažovateľ dňa 26. 10. 2000 podal na Okresný súd*

v Trenčíne nový návrh, ktorý sa týka veci i účastníkov sp. zn. 7 C 526/01 a je vedený pod sp. zn. 5 C 858/00. V danej veci súd konanie dňa 28. 8. 2001 uznesením sp. zn. 5 C 858/00-8 zastavil s tým, že nie je v právomoci súdu o takomto návrhu rozhodovať a vec postúpil Okresnému úradu, odbor katastra v Trenčíne. Na základe odvolania sťažovateľa Krajský súd v Trenčíne dňa 28. 1. 2002 uznesením sp. zn. 4 Co 550/01-37 uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil na nové konanie. Svoj postup odôvodnil tým, že konanie vedené pod sp. zn. 5 C 858/00 sa týka veci a účastníkov konania sp. zn. 7 C 526/01, kde o kompetenčnom spore rozhodol už dňa 26. 4. 2001 Najvyšší súd SR tak, že na prejednanie a rozhodnutie veci je daná právomoc súdu. Zároveň Krajský súd v Trenčíne odporučil súdu prvého stupňa posúdiť spojenie oboch vecí. Okresný súd v Trenčíne naďalej pokračoval v samostatných konaniach. Vo veci 5 C 858/00 dňa 26. 2. 2003 vydal uznesenie, ktorým priznal sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov, a to v 1/3, ktoré následne Krajský súd v Trenčíne uznesením sp. zn. Co 160/03 zo dňa 30. 6. 2003 zmenil tak, že priznal oslobodenie od súdnych poplatkov v celom rozsahu. (...)

Keďže Okresný súd v Trenčíne vo veci bez primeraných dôvodov nekoná, resp. nekoná primerane svojim možnostiam a okolnostiam tohto prípadu, spôsobuje tak dlhodobé pretrvávanie protiprávneho stavu.“

Sťažovateľ okrem vyslovenia porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vo svojej sťažnosti požaduje, aby mu okresný súd zaplatil primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk a úhradu trov konania.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 5 C 858/00 ústavný súd zistil, že sťažovateľ podal okresnému súdu 26. októbra 2000 žalobu o uloženie povinnosti vykonať opravný zápis a o náhradu škody.

Okresný súd 28. augusta 2001 uznesením konanie zastavil. Proti tomuto rozhodnutiu sa sťažovateľ odvolal 5. októbra 2001. Spis bol 21. novembra 2001 predložený Krajskému súdu v Trenčíne na rozhodnutie o odvolaní, ktorý uznesením 28. januára 2002 napadnuté uznesenie zrušil a vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Spis bol vrátený okresnému súdu 2. apríla 2002.

Dňa 21. júna 2002 okresný súd vyzval sťažovateľa na odstránenie väd žaloby. Po doplnení žaloby zo strany sťažovateľa okresný súd 14. októbra 2002 vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku. Sťažovateľ 11. novembra 2002 požiadal o priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. Okresný súd uznesením 26. februára 2003 nepriznal sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov. Toto rozhodnutie bolo na základe odvolania sťažovateľa zmenené uznesením Krajského súdu v Trenčíne z 30. júna 2003 tak, že sťažovateľovi bolo priznané oslobodenie od súdnych poplatkov v celom rozsahu. Spis bol okresnému súdu vrátený 8. augusta 2003.

Od uvedeného dátumu okresný súd vo veci nevykonal žiaden úkon. Dosiaľ vo veci nebolo rozhodnuté (stav ku dňu rozhodovania senátu ústavného súdu).

Okresný súd uznal, že došlo k zbytočným priet'ahom, ale sčasti v dôsledku správania podľa jeho názoru sťažovateľa a sčasti ich možno pričítať nedostatočnému personálnemu obsadeniu súdu. Z vyjadrenia okresného súdu nevyplýva, že by považoval vec sťažovateľa za právne alebo skutkové zložitú a túto okolnosť mal za dôvod priet'ahov v konaní.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každá osoba má právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote, čo je zásadne to isté právo, ktoré pre účastníka konania zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných priet'ahov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj povahu veci a o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, b) správania účastníka konania a c) postupu súdu.

a) V posudzovanom konaní pred okresným súdom sa sťažovateľ domáha určenia povinnosti vykonať opravný zápis priebehu hranice pozemkov, náhrady škody a odstránenia stavby. Ide o sporové konanie. Ústavný súd zo skutočností uvádzaných okresným súdom ani z obsahu spisu nezistil žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o takej zložitosti posudzovanej veci (právnej, resp. faktickej), ktorá by mohla negatívne ovplyvniť doterajší priebeh alebo dĺžku konania alebo bola príčinou spomalenia postupu súdu.

b) Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Ústavný súd z obsahu spisu dospel

k záveru, že na ťarchu sťažovateľa treba pripísať skutočnosť, že sa na okresný súd obrátil so žalobou, ktorá podľa názoru okresného súdu nemala všetky predpísané náležitosti. V tejto súvislosti však ústavný súd pripomína, že okresný súd vyzval sťažovateľa na doplnenie náležitostí jeho žaloby až po viac než 1 a ½ roku po začatí konania. Okresný súd tak urobil až po tom, keď bolo jeho uznesenie o zastavení konania pre nedostatok právomoci zrušené odvolacím súdom. Sťažovateľ bez zbytočného odkladu reagoval na výzvu na doplnenie žaloby.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným prieťahom, bol postup okresného súdu v spore. Ústavný súd zistil obdobia nečinnosti, ktoré mali vplyv na doterajšiu dĺžku konania. Prvým obdobím je obdobie od podania žaloby 26. októbra 2000 do prvého úkonu súdu vo veci 28. augusta 2001 (uznesenie o zastavení konania) a obdobie od 8. augusta 2003, keď bol okresnému súdu odvolacím súdom vrátený spis na ďalšie konanie, až do dátumu rozhodovania ústavného súdu.

Za neefektívny postup okresného súdu, a tým aj spomalenie konania považuje ústavný súd aj zastavenie konania, pretože toto uznesenie okresného súdu bolo odvolacím súdom zrušené ako vecne chybné, pričom treba pripomenúť, že toto pomerne jednoduché uznesenie, ktoré bolo vydané bez nariadenia pojednávania, bolo prijaté až po 10 mesiacoch od podania žaloby. Preto aj čas od vynesenia tohto uznesenia až po vrátenie veci z odvolacieho súdu (od 28. augusta 2001 do 2. apríla 2002) je dobou zbytočných prieťahov, spôsobených chybným záverom o nedostatku právomoci okresného súdu.

Existenciu uvedených období, v ktorých okresný súd nekonal, potvrdzuje aj vyjadrenie predsedníčky okresného súdu k sťažnosti sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom z 12. mája 2004. Vec dosiaľ nebola rozhodnutá.

Ústavný súd neakceptoval ani tvrdenie predsedníčky okresného súdu, ktorá dĺžku sporu pripísala skutočnosti, že sťažovateľ „s podaním žaloby nezaplatil súdny poplatok (splatný podaním návrhu, nie výzvou súdu)“. Okresný súd jednoduchý úkon spočívajúci

vo výzve na zaplataenie súdneho poplatku vykonal až po temer dvoch rokoch od podania žaloby, hoci je to procesná podmienka, ktorej nedostatok sa musí odstrániť z úradnej moci (§ 103 Občianskeho súdneho poriadku). Splnenie poplatkovej povinnosti ako vecnej procesnej podmienky pritom patrí medzi základné predpoklady prípustnosti konania pred súdom prvého stupňa, ale len za predpokladu, že u účastníka konania nie sú splnené predpoklady na jeho oslobodenie od súdnych poplatkov, ako to bolo napokon aj v prípade sťažovateľa, ktorý bol od súdneho poplatku v konaní oslobodený (uznesenie Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 4 Co 160/03 z 30. júna 2003). Preto aj postup okresného súdu pri skúmaní a riešení procesnej podmienky zaplataenia súdneho poplatku bol poznačený zbytočnými priet'ahmi (oneskorená výzva a vecne nesprávny postup pri rozhodovaní o oslobodení od súdnych poplatkov, ktorý napravil až odvolací súd).

Obranu okresného súdu spočívajúcu v nadmernej pracovnej zaťažnosti ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že štát nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, nemôžu byť dôvodom na porušovanie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. Tieto príčiny nezabavujú všeobecný súd zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní.

Ústavný súd preto rozhodol, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 5 C 858/00 konal bez zbytočných prietahov napriek tomu, že to sťažovateľ výslovne nežiadal. Ústavný súd však považoval taký príkaz okresnému súdu za úkon nevyhnutný na to, aby sa v ďalšom konaní už nevyskytovali zbytočné prietahy.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 200 000 Sk, ktorého výšku zdôvodnil „*dlhodobým stavom právnej neistoty a psychickej záťažou*“. Ústavný súd vychádzajúc zo svojej stabilizovanej judikatúry dospel k záveru, že stav konania v jeho veci je taký, že sťažovateľ oprávnene trpí pocitom neistoty kvôli stavu sporu, v ktorom podľa sťažovateľa ide o ochranu vlastníckeho práva a náhradu škody.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy v dôsledku dlhotrvajúceho súdneho konania.

Ústavný súd preto s prihliadnutím na všetky zistené okolnosti prípadu považoval podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznanie sumy 20 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania úspešného sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal sťažovateľovi účelne uplatnenú úhradu trov konania v hodnote 9 342 Sk za dva úkony právnej služby v hodnote 4 540 Sk (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie podania). Základom za dva úkony právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2003 vo výške 13 602 Sk. Ústavný súd súčasne priznal právnej zástupkyňi sťažovateľa dvakrát náhradu režijného paušálu po 136 Sk (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).